د افغانستان د سوداګرۍ او صنايعو اتاق د کاروبار سروې

١٣٩٦

د GIZ په همکارۍ

پښتو ژباړن: عبدالوافي نايبزى

د افغانستان د سوداګرۍ او صنایعو اتاق د کاروبار د سروې راپور

عمومي موندنې:

- د اوسنی اوضاع په اړه په عمومي ډول د کاروباروبارونو شوې سروې دا ښيئ، چې د کاروبارونو حالت بدلون نه دی موندلی، خو د راتلونکیو شپږو میاشتو له پاره به يې غوښتنې/توقعاتو لوړ شي.
- سیمه ایز توپیرونه د پام وړ دي، د ننګرهار او هرات ولایتونه مثبت، خو د کابل، قندهار او بلخ ولایتونه بیا منفي کاروباري اقلیمي شاخصونه لري.
- په دې سروې کې د کرنې سکټور یوازینی سکټور دی، چې مثبت کاروباري اقلیمي شاخص لري.
- د کاروبارونو د راپورونو پر بنسټ، د دوی په Order books کې نسبت د تېرې سروې په پرتلنې سره کمښت راغلی، خو د ۲۰۱۶ز کال په شان په ښه حالت کې قرار لري.
- د کاروبار د پراختیا لپاره امنیت، اداري اصلاحات، بازار او تقاضا ستر متوقعه پرمختګونه دي.
- کمپنیو د تېرو دریو میاشتو د ګمارنو په پرتله ډېر وګړي له دندو ګوښه کړي دي، خو په عمومي ډول دوی په راتلونکیو ۶میاشتو کې دې میلان ته خوشبینه دي.

الف: کاروباري اقلیم

کاروباري اقلیم د GDP د ودې د میلان یو شاخص دی، دا شخص موږ ته له وړاندې د GDP بدلونونه ښيئ (د څو میاشتو اوسط وي، که چېرې په مشخص شوي شرایطو کې نامتوقعه بدلون را نه شي.)

د کاروباري اقلیم دا شاخص د کاروبارونو د مدیرانو له اوسني کاروبار څخه د یو معیاري او نړیوالي فارمولي جوړ شوی دی، چې په راتلونکیو شپږو میاشتو کې د دوی د کاروبارونو تقاضاوې یا Expectations څومره دي. (د میتودولوژي د لیدنې په پاره د راپور اخر وګورئ)

دا شاخص له صفر (نارمل) څخه پیلېږي، چې تر ممکن حده تر مثبت ۱۰۰ پورې لوړ ځي، چې د مثبت کاروباري اقلیم مانا ورکوي او له صفر څخه ښکته تر ممکن حده تر منفي ۱۰۰پورې ځي، چې د منفي کاروباري اقلیم مانا ورکوي.

الف، ۱: په عمومي او سیمه‌ایزه بڼه د کاروبار اقلیم:

په مارچ، ۲۰۱۷ز کې، د کابل، بلخ، قندهار، ننګرهار او هرات له پاره د کاروبار عمومي اقلیمي شاخص د (۱، ۹-) تر منځ ارزښت لري، په داسې حال کې، چې په تېره سروي کې دا (۹،۹-) وو.

نسبت تېرې سروي ته په عمومي ډول اوضاع دومره تغیر نه دی کړی، عموماً د اوسنی اوضاع په اړه د کاروبارونو سره د شوي سروې ښيئ، چې ډاډ او اطمنیان تر (37.5- →26.2-) خراب شوی، خو له راتلونکیو شپږو میاشتو یې توقعات بیا (11.6→1.13-) لوړ شوي دي، د معمول پر خېر سروي شوي کاروبارونه خپلو پلانونو او لرلید ته په کتو سره خپلې خوشبینی ساتي، خو په تېرو دریو میاشتو کې له خپلو لاسته راوړنو راضي نه دي.

ACCI BCI

۱، ګراف: کاروباري اقلیم په عمومي بڼه او کابل کې له ۲۰۱۲ څخه تر ۲۰۱۶ پورې
(سروې په ربعه واره بڼه ترسره شوې)

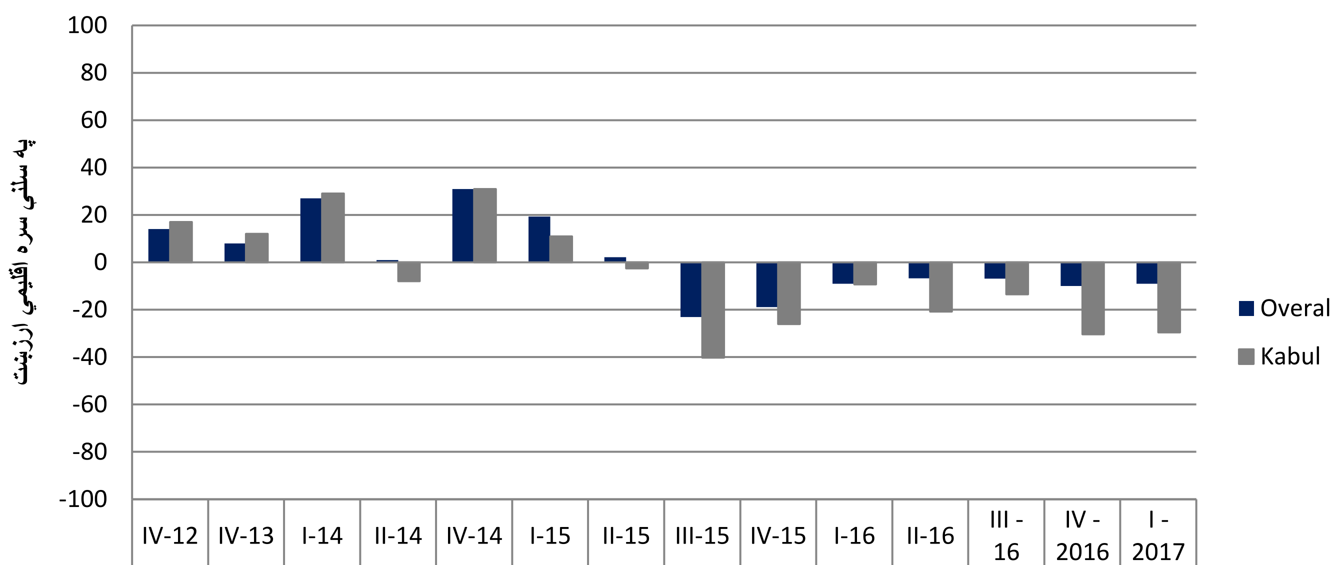

	IV-12	IV-13	I-14	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I - 2017
Overall	14	8	27	1	31	19.3	2.208	-23.1	-18.9	-9.07	-6.71	-6.81	-9.93	-9.1
Kabul	17	12	29	-8	31	11	-2.5	-40.3	-26	-9.25	-20.8	-13.5	-30.4	-29.6

په ننګرهار او هرات کې کاروباري اقلیم مخته تلی دی، او دواړه سیمې له مثبت اقلیمي شاخصونو څخه ګټه پورته کوي. بلخ هم د پام وړ پرمختګ کړی دی، خو تر دې دمه وروسته پاتې. د تېرو سروې په څېر، کابل په اخري نقطه کې پاتې او ورپسې قندهار د کاروبار اقلیم په خرابه اوضاع کې قرار لري.

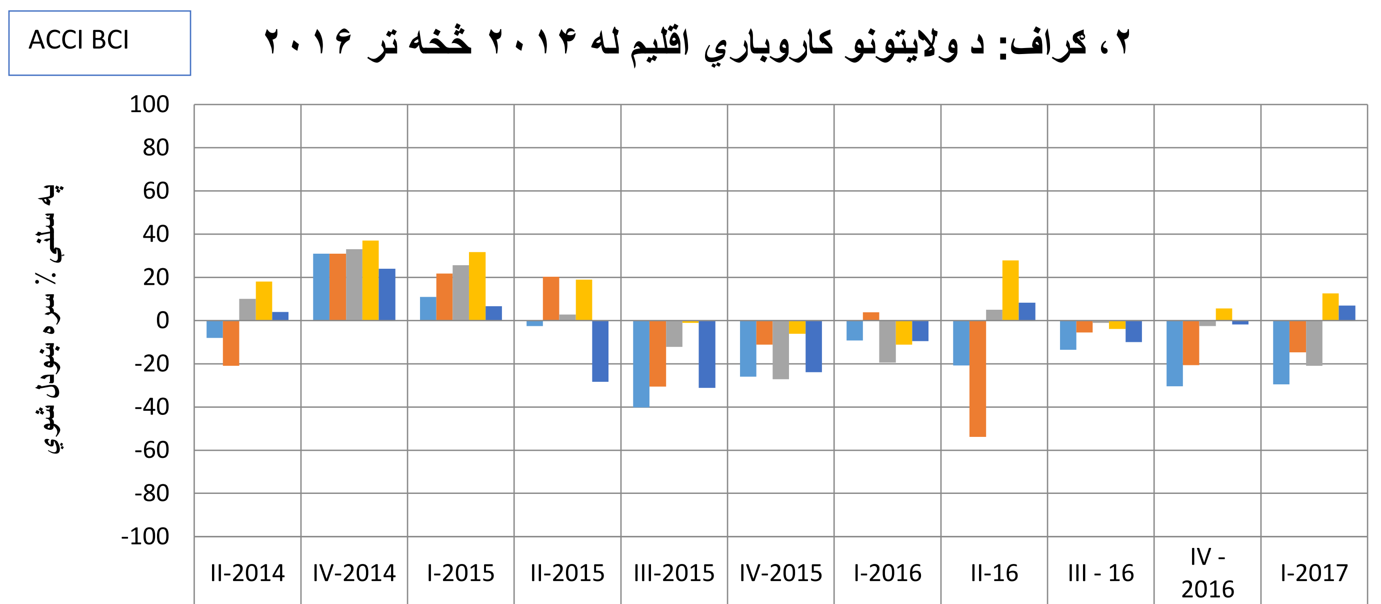

	II-2014	IV-2014	I-2015	II-2015	III-2015	IV-2015	I-2016	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017
Kabul	-8	31	11	-2.5	-40.25	-26	-9.25	-20.75	-13.5	-30.405	-29.6
Balkh	-21	31	21.7	20.225	-30.56	-11.11	3.89	-53.885	-5.555	-20.565	-14.7
Kandahar	10	33	25.55	2.75	-12.22	-27.22	-19.44	4.995	-1.11	-2.61	-20.9
Nangarhar	18	37	31.7	18.89	-1.11	-6.11	-11.115	27.78	-3.89	5.65	12.6
Herat	4	24	6.7	-28.325	-31.11	-23.885	-9.445	8.33	-10	-1.74	7

الف، ۲: د سکټورنو په‌وسیله کاروباري اقلیم:

تولید سکټور (-19.4) او سوداګرۍ سکټور (-14) دی، دوی وایي، چې کاروبار یې نسبت تېروي سروې ته خراب شوی دی، خدمات هم په خراب کاروباري حالت (-19.4) کې شتون لري، خو رغنیزو شرکتونو بیا نسبت تېرې سروې ته پرمختګ (-27.6→-14.8) ښودلی دی.

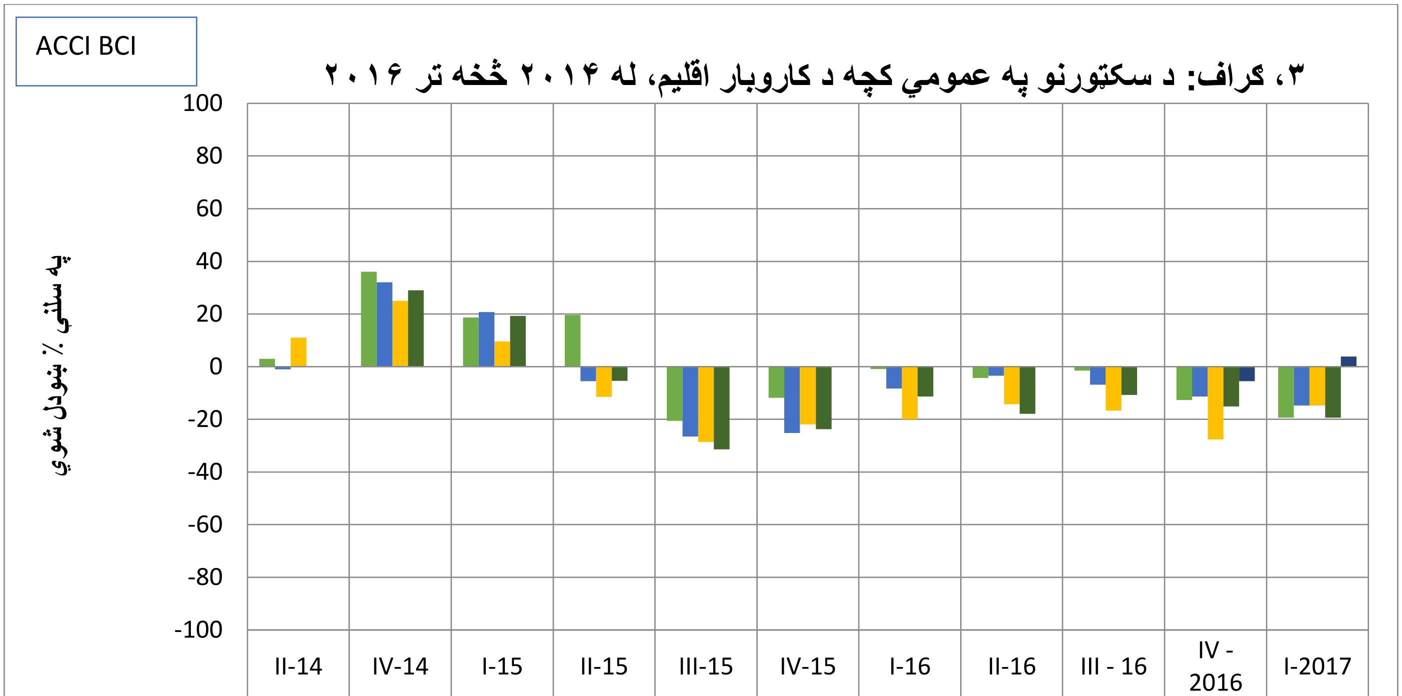

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017
Manufacturing	3	36	18.7	19.695	-20.605	-11.82	-0.905	-4.24	-1.515	-12.73	-19.4
Trade	-1	32	20.7	-5.515	-26.555	-25.17	-8.275	-3.45	-6.9	-11.38	-14.8
Construction	11	25	9.5	-11.425	-28.575	-21.9	-20	-14.29	-16.67	-27.615	-14.8
Service	0	29	19.3	-5.4	-31.38	-23.79	-11.38	-17.93	-10.69	-15.17	-19.4
Agriculture										-5.515	3.8

الف، ۳: د شرکتونو د شمېر پر بنسټ کاروباري اقلیم:

د کاربار اقلیم دا سروې ښيئ، چې د لویو او کوچنیو و منځنیو کچې کاروبارونو درک ډېر توپیر لري، د کوچنیو او منځنیو کچې شرکتونه نسبت تېرې سروې ته خراب شوي دي، په داسې حال کې، چې لوی شرکتونو د مثبت کاروباري شاخص څخه خبر ورکړی دی، چې نسبت تېر کال ته لوړ دی.

په عین وخت کې، لوی شرکتونه (26.3) په راتلونکیو شپږو میاشتو کې نسبت کوچني او منځیو شرکتونو (3.2) ته ډېر خوش‌بین دي.

۴، گراف: په عمومي بڼه، د شرکتونو د شمېر پر بنسټ کاروباري اقلیم له ۲۰۱۴ څخه تر ۲۰۱۶

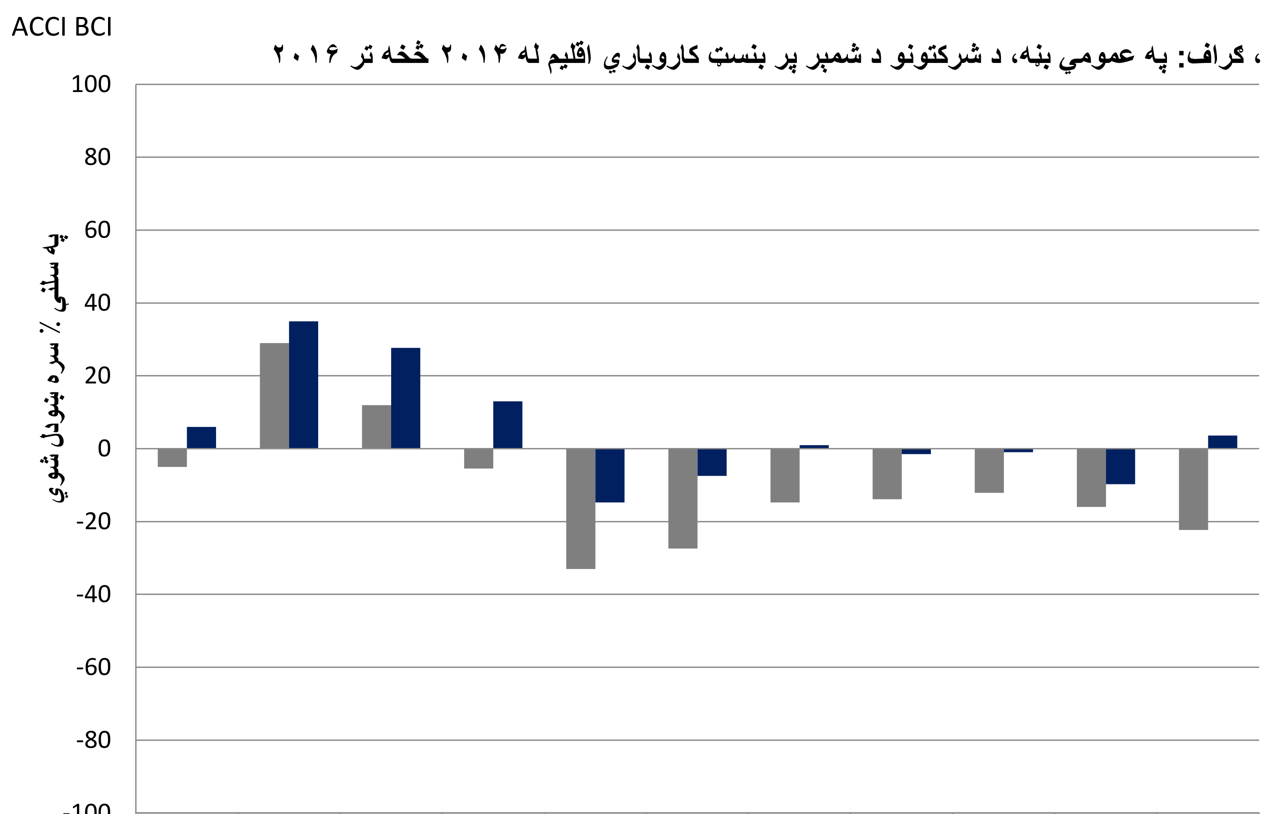

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017
SME	-5	29	11.9	-5.415	-33.05	-27.415	-14.74	-13.883	-12.12	-16.035	-22.3
Large	6	35	27.7	13	-14.8	-7.5	1	-1.5	-1	-9.73	3.6

ب، فرمایشات:

دا د کاروبار د وضعیت له پاره بل شاخص دی، دا د کاروبار د اقلیم له پاره بشپړوونکی دی او اقلیمي تمایل د کنټرول په موخه کارېږي، د پایلي ارقام د ارزښ د مېزان د سلني پر بنسټ دي (له مثبتو پوښتونو څخه منفي ځوابونه منفي شوي).

د کاروبارونو له ریوټ سره سم، چي د دوی د ارډر بووکس حالت نسبت تېروي سروي ته خراب شوی دی. ننګرهار یوازیني ولایت دی، چي چي مثبت فرمایشات شاخص (6.1) لري، په داسي حال کې، چي کابل تر ټولو ټیټ شاخص (64-) لرونکی دی.

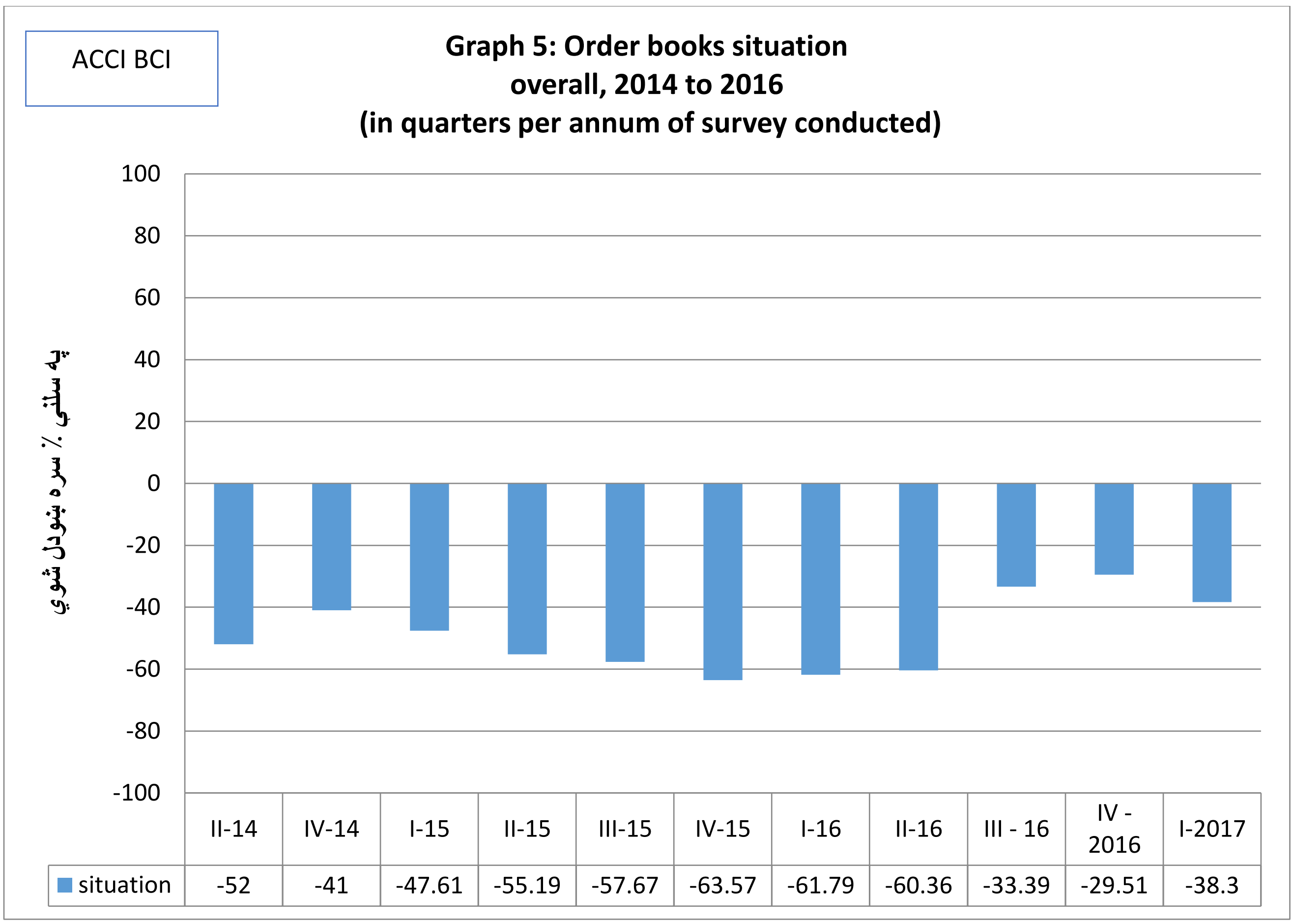

Graph 5: Order books situation overall, 2014 to 2016 (in quarters per annum of survey conducted)

ج: د روزګار توقعات:

د سروې پر بنسټ، شرکتونه د روزګار د لرليد لپاره خوشبين (11.6) دي او توليد د روزګار تر ټولو لوړ نرخ تمه لري (29) او سوداګري تر ټولو ټيټ (3.5).

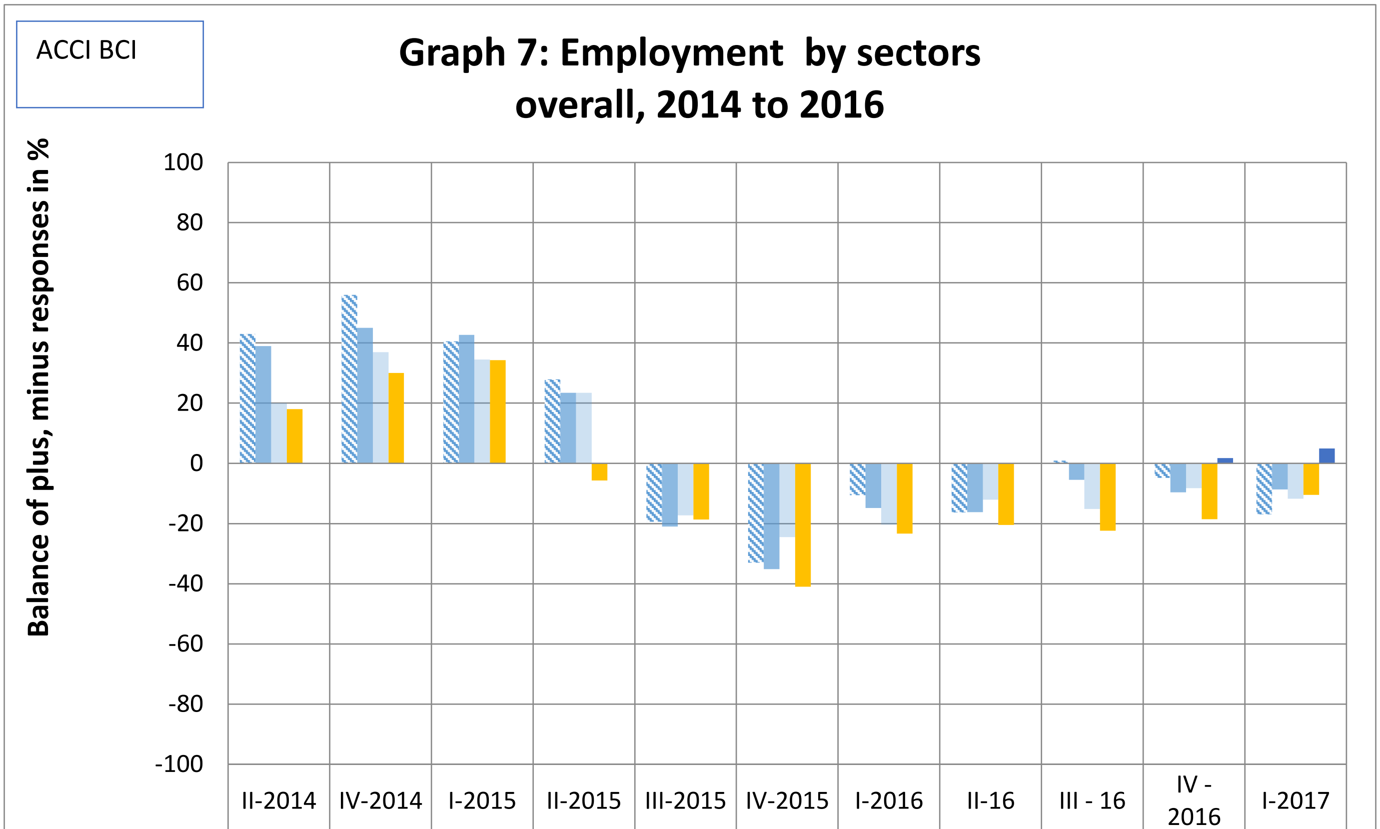

	II-2014	IV-2014	I-2015	II-2015	III-2015	IV-2015	I-2016	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017
Manufacture	43	56	40.61	27.88	-19.39	-33.035	-10.605	-16.365	0.91	-4.85	-17
Services	39	45	42.75	23.45	-20.95	-35.17	-14.83	-16.21	-5.52	-9.66	-8.7
Trade	20	37	34.48	23.45	-17.24	-24.475	-20.345	-12.07	-15.18	-8.275	-11.7
Construction	18	30	34.29	-5.72	-18.62	-40.95	-23.335	-20.475	-22.385	-18.57	-10.5
Agriculture										1.752	4.9

د يادولو وړ ده، چې د ربنتيني روزګار اوسنی وضعيت د تېرې سروې د روزګار د وضعيت له غوښتنو سره توپير لاره، د ۲۰۱۶ز په نومبر کې، سروې شويو شرکتونو په خپلو راتلونکيو درېو مياشتو کې د کاروبار په لوړېدا کې - 1.13 پاينټه لوړوالی ښوده، په داسې حال کې چې اوسنی سروې په تېرو درېو مياشتو کې د کاروبار ډېر منفي تمايل ښيئ. سروې ته ځواب ورکوونکو وويل، چې دوی خپل پرسونو نسبت هغوی ته، چې ويل يې په اخرو درېو مياشتو کې يې ډېر وګړي استخدام کړي دي، 29.1- سلنه کم کړی دی.

رغنيزې چارې 35.2-، خدمتونه 22.7- او سوداګري 26.8- برخو کې کارمندانو نسبت توليدي برخه 41.2- دندې له لاسه ورکړې، د کرنې برخه هم د کاروبار منفي شاخص 19.3- لري.

د. امنيتي حالت:

د امنيتي وضعيت له پاره اوسط شاخص په تېرو درېو مياشتو کې په لړ ډول -26.2 کم شوی دی، خو سيمه‌ايز توپير بيا لوړ دی.

ننګرهار 5.2 او کندهار 2.5 مثبت امنيتي شاخص ښودلی، هرات هم تېرې سروې -12.2 ته -5.3 پرمختګ ښودلی دی، خو په کابل -65.7 او بلخ -35.6 سره باور لري، چې دوی له ستر نا امنه کاري وضعيت څخه ځورېږي.

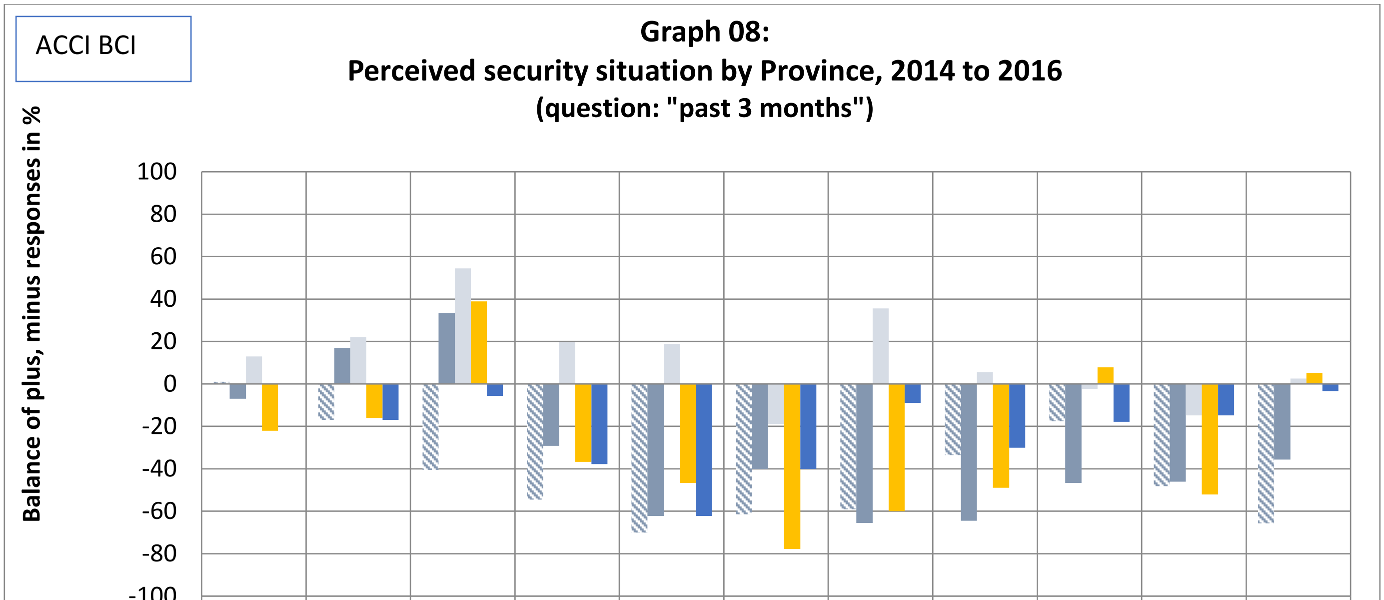

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017
Kabul	1	-17	-40.5	-54.5	-70	-61.5	-59	-33.5	-17.5	-48.17	-65.7
Balkh	-7	17	33.33	-29.22	-62.22	-40	-65.56	-64.45	-46.67	-46.09	-35.6
Kandahar	13	22	54.45	19.78	18.89	-18.89	35.56	5.55	-2.22	-14.78	2.5
Nangarhar	-22	-16	38.88	-36.67	-46.67	-77.78	-60	-48.89	7.77	-52.18	5.2
Herat	0	-17	-5.55	-37.78	-62.22	-40	-8.89	-30	-17.78	-14.78	-3.3

هـ: د کاري پراختیا لهپاره مطلوبه پرمختګونه:

د کسب و کار د محدودیتونو ارزیابي ښيئ، چي د کاري پراختیا تر ټولو اړین عامل امنیت دی، چي اداري اصلاحات، د مارکیټ تقاضا، ښه زیربناوې او مالي چارو-ته-لاسرسی ورسره مل دي.

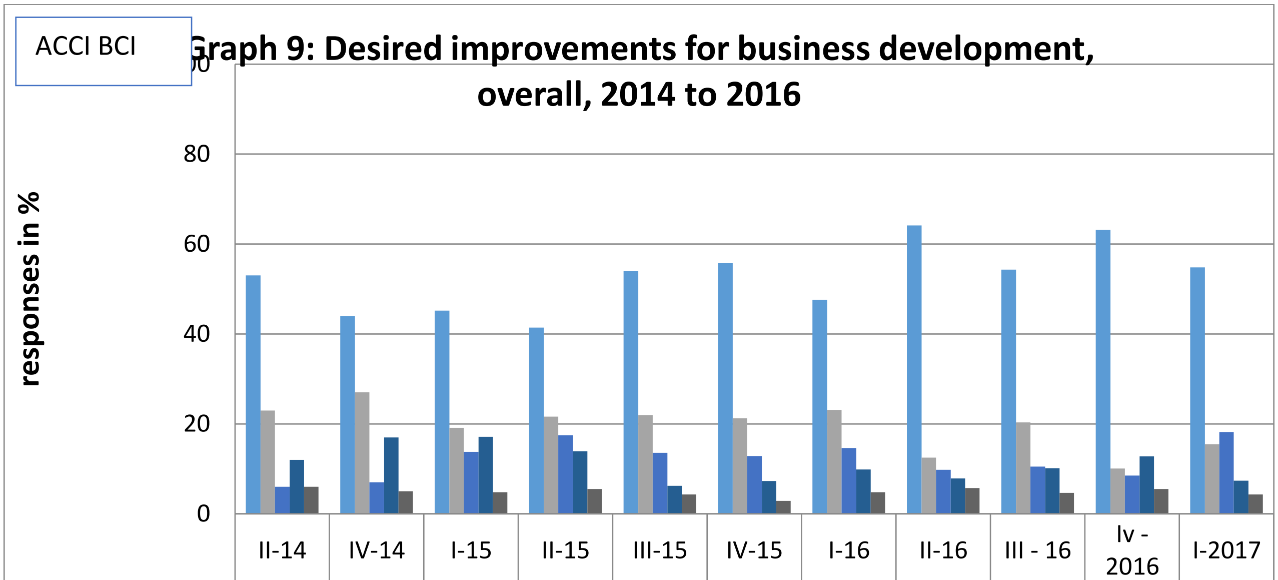

Graph 9: Desired improvements for business development, overall, 2014 to 2016

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	Iv - 2016	I-2017
Security	53	44	45.18	41.43	53.93	55.71	47.58	64.11	54.29	63.12	54.8
Market	23	27	19.11	21.61	21.96	21.25	23.08	12.5	20.36	10.07	15.5
Administration	6	7	13.75	17.5	13.57	12.86	14.67	9.82	10.54	8.51	18.2
Infrastructure	12	17	17.14	13.93	6.25	7.32	9.84	7.86	10.18	12.77	7.4
Finance	6	5	4.82	5.54	4.29	2.86	4.83	5.71	4.64	5.53	4.3

ضمیمه:

د کاري اقلیم د شاخص تعریف:

کاري اقلیم د یو دوره یې سروې پر بنسټ ده، چې له تولیدي، رغنیز، خدماتي او سوداګریز شرکتونو له مدیرانو سره ترسره شوېده. مدیران د کار په اوسني او د کار څخه د راتلونکي شپږ میاشتو غوښتنو په اړه سروې شویدي،هغوي ښایي داسې راپور ورکړي، چې کار یې له «له عادي حالت ښه شوی»، «عادي دی» او «له عادي حالت بدتر شوی».
د کار څخه د هغوی غوښتنې ښایي داسې ځواب شي، چې: «پرمختګ یې کړی»، «د تېر په څېر روان دی» او یا «خراب شوی».

د اوسني وضعیت د تعادل ارزښ د خپروو شویو ځوابونو د سلنې توپیر دی، چې «له عادي ښه دی» او «له عادي خراب دی».

د غوښتنو د تعادل ارزښ د خپروو شویو ځوابونو د سلنې توپیر دی، چې «پرمختګ یې کړی» او «خراب شوی».

محیط کسب و کار، میانگین محاسبات وضعیت (ارزش تعادل) و انتظارات (ارزش تعادل) است.

د کسب و کار اقلیم د وضعیت د «تعادل ارزښ» او د غوښتنو د «تعادل ارزښ» ترمنځ یو محاسبوي/ریاضیکي وسیله Mean ده!

د لومړۍ سروې په دوره کې د ګرافیکي پرېزېنټېشن «عادي» او «هماغه ډول پاتې» د صفر په ډول پاتې، د اقلیم شاخص ښایي له صفره توپیر پیل کړي آن تر سلو مثبتو پورې او همدارنګه تر سلو منفي پورې. وروسته په یوه مرحله کې، صفر د کلني عادي اقلیم (۱۰۰په پام کې نېول کېږي او راتلونکي کاري ربعه د دې کال د پاره ضمیمه/انډکس نېول کېږي) پر بنسټ وي.

چمتو کوونکي: یونس نګاه، نعمت الله علیشیریان او داکتر مسعود پروانفر

مرکه کوونکي : هدایت الله هدایت، سنګر جبار خیل، فضل احمدی، بشیر احمداو نصرت الله ویس

د تحقیق د دفتر برېښنا لیک: research1@acci.org.af